

Co to znaczy odpowiedzialność?

wiedza o społeczeństwie
podstawy przedsiębiorczości
lekcje do dyspozycji wychowawcy

20
minut

Cel ćwiczenia

Uświadomienie uczniom na czym polega odpowiedzialność oraz wskazanie różnych rodzajów odpowiedzialności.

Przebieg ćwiczenia

1.

Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Każda z nich otrzymuje teksty „Sklep pana Ferdynanda” oraz „Materiał pomocniczy”, zapoznaje się z nimi, po czym uczniowie przystępują do wykonania polecenia:

Grupa 1

Wykorzystując otrzymane materiały, przedstaw możliwy przebieg rozmowy z pracownikami z pozycji pana Ferdynanda.

Grupa 2

Wykorzystując otrzymane materiały, przedstaw możliwy przebieg rozmowy z pracodawcą z pozycji pracowników.

Grupa 3

Wykorzystując otrzymane materiały, przedstaw możliwy przebieg rozmowy z pozycji pracownicy przebywającej na zwolnieniu L-4.

Grupa 4

Wykorzystując otrzymane materiały, przedstaw możliwy przebieg rozmowy z pozycji kierownika sklepu.

Sklep pana Ferdynanda

Pan Ferdynand Kowalski jest właścicielem sklepu spożywczego położonego na osiedlu dużego miasta, obok przedszkola i przystanku autobusowego. Prowadzi go od 12 lat. Sklep jest bardzo popularny na osiedlu. Do tej pory pan Ferdynand pracował sam, ale po remoncie i powiększeniu powierzchni sklepu postanowił zwiększyć liczbę personelu.

Do pracy zatrudnił 4 osoby: jedną na stanowisku kierownika, a trzy na stanowisku sprzedawców.

Oprócz umowy o pracę zawarł z nimi umowę o materialnej odpowiedzialności za powierzony majątek. Z jej zasad wynikało, że kierujący sklepem ponosi odpowiedzialność za nieuzasadniony niedobór w 40%, a trzech sprzedawcy w 60%.

Wszyscy pracownicy zdawali sobie sprawę, że ponoszą materialną odpowiedzialność za powierzony majątek, co wiązało się z obowiązkiem pokrywania strat, niedoborów i braków w majątku sklepowym.

Przyjęcie odpowiedzialności poprzedziła inwentaryzacja zdawczo-odbiorcza.

Przez trzy miesiące pracy wszyscy pracownicy stanowili zgrany zespół, a pracodawca obdarzał ich dużym zaufaniem.

W czwartym miesiącu jedna z pracownic poszła na zwolnienie L-4, które przedłużyło się aż do pół roku. Wtedy pan Ferdynand wraz z pracownikami przeprowadził inwentaryzację.

Stwierdzono nieuzasadniony niedobór na kwotę 800 zł.

Powstały niedobór mieli wyrównać wszyscy pracownicy wg ustalonych zasad. Kobieta przebywająca na zwolnieniu lekarskim nie zgodziła się na takie rozwiązanie, argumentując, że przecież nie ma jej od kilku miesięcy, a wszyscy pracownicy stanowili świetny zespół, więc ona na pewno jest poza podejrzaniem.

Materiał pomocniczy

Odpowiedzialność materialna – odpowiedzialność ponoszona przez pracowników za powierzony im majątek, polegająca na obowiązku pokrywania strat, niedoborów i braków w majątku.

Osoby, którym zostało powierzone mienie, nazywają się osobami materialnie odpowiedzialnymi.

Odpowiedzialność prawna – określone prawem ujemne konsekwencje (zastosowanie sankcji) wobec określonego podmiotu, związane z zaistnieniem negatywnie ocenianego stanu rzeczy. Pojęcie ogólnej odpowiedzialności prawnej jest przedmiotem sporów teoretyczno prawnych i jest dość rzadko stosowane w literaturze prawniczej. Znacznie częściej mówi się o poszczególnych postaciach odpowiedzialności prawnej, stosowanych w różnych gałęziach prawa (np. o odpowiedzialności cywilnoprawnej lub karnej).

Sytuacje, w których podmiot ponosi odpowiedzialność prawną, są określane przez dany system prawny. W najprostszej sytuacji podmiot ponosi odpowiedzialność za własne czyny (np. za wyrządzenie szkody przez siebie). Prawo może jednak określać sytuacje, w których podmioty ponoszą odpowiedzialność za czyny innych (np. rodzice ponoszą odpowiedzialność za swoje dzieci), a nawet za zdarzenia niezwiązane z działalnością ludzką (np. działania siły przyrody).

Odpowiedzialność moralna – świadome i dobrowolne podejmowanie czynów, zgodnych z zasadami i normami moralnymi, przy czym niespełnienie tych czynów pociąga za sobą sankcje moralne w postaci: wyrzutów sumienia, poczucia winy, wstydu, przeżywania wobec siebie głębokiego rozżalenia i rozgoryczenia.

Odpowiedzialność moralna związana jest ściśle z osobistą decyzją przyjęcia lub odrzucenia konsekwencji wynikających z podjęcia i wdrożenia (lub zaniechania) uznawanych lub sprzecznych z uznawanymi

przez siebie lub społeczność kryteriami zachowania się. Dotyczy ona zarówno jednostek (decyzje jednostki wobec otoczenia), jak i społeczności (np. decyzja o prowadzeniu konfliktu zbrojnego lub wojny).

Odpowiedzialność moralna zależna jest od kryteriów uznawanych przez społeczność lub jednostkę i może być różna w stosunku do tego samego zachowania (np. zależna od czasu lub przestrzeni geograficznej).

W odpowiedzialności moralnej oceniany jest zamysł (np. użycia narzędzia) i działanie, a nie samo narzędzie. Oceniony zostaje więc sposób użycia dynamitu (kamieniołomy lub dom nielubianego sąsiada), a nie sam dynamit jako taki.

Źródło: M. Łobocki, „Teoria wychowania w zarysie”

Inwentaryzacja zdawczo-odbiorcza – spis z natury składników majątkowych znajdujących się w jednostce sprzedaży detalicznej. Celem inwentaryzacji jest porównanie stanu faktycznego towarów, gotówki i wyposażenia znajdującego się w danej jednostce handlowej ze stanem księgowym, a następnie skorygowanie stanów ewidencji księgowej do stanów faktycznych oraz rozliczenie osób odpowiedzialnych za powierzone mienie.

Bezpośrednią przyczyną inwentaryzacji może być urlop pracownika, jego zwolnienie bądź przejście na inne stanowisko pracy.

Organizację inwentaryzacji ustala kierownik firmy, a spisu z natury rzeczowych składników majątku trwałego i obrotowego dokonuje powołany przez niego zespół na arkuszach spisowych. Po zakończeniu spisu następuje wycena składników majątkowych i obliczanie ich wartości, a następnie porównanie danych inwentaryzacyjnych z danymi z ewidencji księgowej i ustalenie różnic. Mogą mieć one postać: niedoborów, szkód, nadwyżek.

Źródło: Stanisław Chudy „Ekonomika handlu”, wyd. Empi 2

2.

Grupy przedstawiają swoje spostrzeżenia i refleksje. Nauczyciel jest moderatorem dyskusji, która się wywiąże.

W podsumowaniu dyskusji nauczyciel powinien podkreślić, iż odpowiedzialność to gotowość do ponoszenia konsekwencji podjętych działań, zarówno tych w sferze prywatnej, jak i biznesowej.

Sklep pana Ferdynanda

Pan Ferdynand Kowalski jest właścicielem sklepu spożywczego położonego na osiedlu dużego miasta, obok przedszkola i przystanku autobusowego. Prowadzi go od 12 lat. Sklep jest bardzo popularny na osiedlu. Do tej pory pan Ferdynand pracował sam, ale po remoncie i powiększeniu powierzchni sklepu postanowił zwiększyć liczbę personelu.

Do pracy zatrudnił 4 osoby: jedną na stanowisku kierownika, a trzy na stanowisku sprzedawców.

Oprócz umowy o pracę zawarł z nimi umowę o materialnej odpowiedzialności za powierzony majątek. Z jej zasad wynikało, że kierujący sklepem ponosi odpowiedzialność za niezasadniony niedobór w 40%, a trzech sprzedawcy w 60%.

Wszyscy pracownicy zdawali sobie sprawę, że ponoszą materialną odpowiedzialność za powierzony majątek, co wiązało się z obowiązkiem pokrywania strat, niedoborów i braków w majątku sklepowym.

Przyjęcie odpowiedzialności poprzedziła inwentaryzacja zdawczo-odbiorcza.

Przez trzy miesiące pracy wszyscy pracownicy stanowili zgrany zespół, a pracodawca obdarzał ich dużym zaufaniem.

W czwartym miesiącu jedna z pracownic poszła na zwolnienie L-4, które przedłużyło się aż do pół roku. Wtedy pan Ferdynand wraz z pracownikami przeprowadził inwentaryzację.

Stwierdzono niezasadniony niedobór na kwotę 800 zł.

Powstały niedobór mieli wyrównać wszyscy pracownicy wg ustalonych zasad. Kobieta przebywająca na zwolnieniu lekarskim nie zgodziła się na takie rozwiązanie, argumentując, że przecież nie ma jej od kilku miesięcy, a wszyscy pracownicy stanowili świetny zespół, więc ona na pewno jest poza podejrzeniem.

Materiał pomocniczy

Odpowiedzialność materialna – odpowiedzialność ponoszona przez pracowników za powierzony im majątek, polegająca na obowiązku pokrywania strat, niedoborów i braków w majątku.

Osoby, którym zostało powierzone mienie, nazywają się osobami materialnie odpowiedzialnymi.

Odpowiedzialność prawna – określone prawem ujemne konsekwencje (zastosowanie sankcji) wobec określonego podmiotu, związane z zaistnieniem negatywnie ocenianego stanu rzeczy. Pojęcie ogólnej odpowiedzialności prawnej jest przedmiotem sporów teoretyczno prawnych i jest dość rzadko stosowane w literaturze prawniczej. Znacznie częściej mówi się o poszczególnych postaciach odpowiedzialności prawnej, stosowanych w różnych gałęziach prawa (np. o odpowiedzialności cywilnoprawnej lub karnej).

Sytuacje, w których podmiot ponosi odpowiedzialność prawną, są określane przez dany system prawny. W najprostszej sytuacji podmiot ponosi odpowiedzialność za własne czyny (np. za wyrządzenie szkody przez siebie). Prawo może jednak określać sytuacje, w których podmioty ponoszą odpowiedzialność za czyny innych (np. rodzice ponoszą odpowiedzialność za swoje dzieci), a nawet za zdarzenia niezwiązane z działalnością ludzką (np. działania siły przyrody).

Odpowiedzialność moralna – świadome i dobrowolne podejmowanie czynów, zgodnych z zasadami i normami moralnymi, przy czym niespełnienie tych czynów pociąga za sobą sankcje moralne w postaci wyrzutów sumienia, poczucia winy, wstydu, przeżywania wobec siebie głębokiego rozżalenia i rozgoryczenia.

Odpowiedzialność moralna związana jest ściśle z osobistą decyzją przyjęcia lub odrzucenia konsekwencji wynikających z podjęcia i wdrożenia (lub zaniechania) uznawanych lub sprzecznych z uznawanymi przez siebie lub społeczność kryteriami zachowania się. Dotyczy ona zarówno jednostek (decyzje jednostki wobec otoczenia), jak i społeczności (np. decyzja o prowadzeniu konfliktu zbrojnego lub wojny).

Odpowiedzialność moralna zależna jest od kryteriów uznawanych przez społeczność lub jednostkę i może być różna w stosunku do tego samego zachowania (np. zależna od czasu lub przestrzeni geograficznej).

W odpowiedzialności moralnej oceniany jest zamysł (np. użycia narzędzia) i działanie, a nie samo narzędzie. Oceniony zostaje więc sposób użycia dynamitu (kamieniołomy lub dom nieulubianego sąsiada), a nie sam dynamit jako taki.

Źródło: M. Łobocki, „Teoria wychowania w zarysie”

Inwentaryzacja zdawczo-odbiorcza – spis z natury składników majątkowych znajdujących się w jednostce sprzedaży detalicznej. Celem inwentaryzacji jest porównanie stanu faktycznego towarów, gotówki i wyposażenia znajdującego się w danej jednostce handlowej ze stanem księgowym, a następnie skorygowanie stanów ewidencji księgowej do stanów faktycznych oraz rozliczenie osób odpowiedzialnych za powierzone mienie.

Bezpośrednią przyczyną inwentaryzacji może być urlop pracownika, jego zwolnienie bądź przejście na inne stanowisko pracy.

Organizację inwentaryzacji ustala kierownik firmy, a spisu z natury rzeczowych składników majątku trwałego i obrotowego dokonuje powołany przez niego zespół na arkuszach spisowych. Po zakończeniu spisu następuje wycena składników majątkowych i obliczanie ich wartości, a następnie porównanie danych inwentaryzacyjnych z danymi z ewidencji księgowej i ustalenie różnic. Mogą mieć one postać: niedoborów, szkód, nadwyżek.

Źródło: Stanisław Chudy, „Ekonomika handlu”, wyd. Empi 2